

Ρένα Λουτζάκη

Χορεύοντας «κρητικά» στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate how and in what way Greek traditional dance is spreading to the diaspora, with emphasis on the locus of the Faith, Dance, Fellowship competition. In this context, I will examine the attempt of two Greek dance groups in the USA to collect primary ethnographic dance material from Greece, which is denatured as an artistic work, to claim the highest award in the FDF dance competition.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: χορός, Κρήτη, Διαγωνιστικό Φολκλωρικό Φεστιβάλ, ομογένεια, Ορθόδοξος Ελληνική Εκκλησία, πολιτιστικοί σύλλογοι, Olympian Dancers, Minoan Dancers, παράσταση (performance)

Τον Φεβρουάριο του 2012, μετά από πρόσκληση της οργάνωσης του FDF ταξίδεψα στην πόλη Anaheim της Αμερικής για να συμμετάσχω στην κριτική επιτροπή του χορού για το 36ο Διαγωνιστικό Φεστιβάλ Φολκλωρικού Χορού «Faith, Dance, Fellowship» (γνωστό ως FDF).¹ Αξιολογώντας τη σημασία που αποδίδει το FDF στο «Διαγωνιστικό Φεστιβάλ», θα λέγαμε ότι είναι μια ετήσια σύναξη, μια γιορτή με τη μορφή παράστασης, ένας δημιουργικός συναγωνισμός, στον οποίο υποβάλλονται οι υποψήφιοι προκειμένου να κερδίσουν μια διάκριση. Δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στη γιορτή του χορού και στον συμβολισμό που φέρει, οι οργανωτές στοχεύουν στη σύσφιξη των σχέσεων των μελών του σε μια κοινή σύναξη, ενώ συγχρόνως μέσω των χορευτικών αποσκοπούν στην προβολή της Ελληνικής ψυχής με απώτερο στόχο την τόνωση του θρησκευτικού αισθήματος και την κοινωνικοποίηση της ελληνικής νεολαίας (Shay 2002, 190). Έτσι η έννοια «διαγωνισμός» θεωρείται μια συνθήκη, όπου οι συμμετέχοντες νοιώθουν ελεύθερα, εκφράζονται, εκτονώνονται και διασκεδάζουν, βασισμένοι στην εμπειρία που έχουν αποκτήσει στον χορό (μέσω βιώματος ή διδασκαλίας), αλλά και στα κίνητρα, επιθυμίες, επιδιώξεις, ανάγκες, ιδέες που απορρέουν από τον διαγωνισμό. Για την εύρυθμη λειτουργία του διαγωνισμού το FDF έχει υιοθετήσει έναν κώδικα δεοντολογίας, ο οποίος περιλαμβάνει τις θεμελιώδεις αρχές, τους κανόνες και τις βασικές αξίες που διαμορφώνουν το πλαίσιο όλων των δράσεων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τον διαγωνισμό.² Με βάση τις αρχές

¹ Στην κοινή γλώσσα το ακρώνυμο FDF σημαίνει Folk Dance Festival. Το ανάπτυγμα όμως που δίνει η εκκλησία είναι Faith, Dance, Fellowship, επισημαίνοντας ότι ο χορός δημιουργεί εκείνες τις προϋποθέσεις συλλογικότητας που ενώνει τους ανθρώπους σε έναν κοινό αέναο κύκλο με την Ορθόδοξη Χριστιανική πίστη και αγάπη, δημιουργεί μια κοινωνία με ισχυρότερους δεσμούς μέσω της αλληλεπίδρασης με συναδέλφους ορθόδοξους χριστιανούς (απόσπασμα εναρκτήριας ομιλίας του Επισκόπου Δημητρίου στον διαγωνισμό του 2012).

² Οι τεχνικοί κανόνες του διαγωνισμού κοινοποιούνται στα μέλη της κριτικής επιτροπής και στους υποψηφίους με ειδικά φυλλάδια, ηλεκτρονικά αλλά και μέσω της ιστοσελίδας <http://www.greece.org/FDF/index.html>, όπου

αυτές, το FDF αξιολογεί με τον δικό του τρόπο την έννοια «διαγωνισμός», μεταμορφώνοντας την ανταγωνιστικότητα σε ευγενή άμιλλα, όπως ρητά αναφέρεται στην επίσημη ιστοσελίδα του:

«Παρόλο ότι στο FDF εμπεριέχεται το στοιχείο του ανταγωνισμού, ο διαγωνισμός δεν πρέπει να είναι το επίκεντρο ή να γίνει το κίνητρο αυτοσκοπός για τη συμμετοχή. Τα μετάλλια και τα βραβεία πρέπει πάντα να θεωρούνται και να χρησιμοποιούνται ως έκφραση εκτίμησης από έναν χορευτή σε έναν άλλο προς τιμήν της αποφασιστικότητας, αφοσίωσης και ολοκλήρωσης του αποδέκτη. Το τελικό επίτευγμα είναι το στοιχείο της ανταλλαγής, της διδασκαλίας και της αγάπης. Στο FDF, δεν προωθούμε ποτέ την ιδέα ότι η καλή τύχη του ενός είναι η κακοτυχία κάποιου άλλου, αλλά προσπαθούμε να δούμε ότι όλοι μας μεγαλώνουμε μαζί με πνεύμα και δύναμη. Να επιδιώκετε πάντοτε να αποκομίζετε το καλύτερο από κάθε συμμετέχοντα όσον αφορά την ηθική και τον χαρακτήρα, διατηρώντας υψηλό το έμβλημα του Χριστιανισμού»

(www.yourfdf.org/pages/mission-statement, πρόσβαση 14.8.2017).

Σημαντικό επίσης μέλημα του FDF είναι η επιμόρφωση των μελών του. Για τον λόγο αυτόν έχει θεσπίσει δύο υποτροφίες «για την καλλιέργεια νέων χορευτών της ορθόδοξης πίστης και της ελληνικής χορευτικής κουλτούρας», καθώς και την οικονομική ενίσχυση μετά από αξιολόγηση δύο χοροδιδασκάλων που επιθυμούν να διευρύνουν τις γνώσεις τους στον χορό, μαθητεύοντας δίπλα σε Έλληνες ομοτέχνους τους που οργανώνουν σεμινάρια διδασκαλίας παραδοσιακού χορού στην Ελλάδα.³

Έχοντας παρακολουθήσει πριν δεκαέξι χρόνια κάτω από τις ίδιες συνθήκες τον ίδιο διαγωνισμό (San Francisco 1996), ήταν εύλογη η αρχική μου σκέψη να προβώ στη σύγκριση των δύο διοργανώσεων για να εντοπίσω τις συνέχειες και τις αλλαγές στα οργανωτικά, καθώς και στην παρουσίαση των χορών επειδή οι επίσημοι κανόνες του διαγωνισμού, όπως περιγράφονται στο κατ' έτος εκδιδόμενο Directory's manual, είναι σταδιακά μεταβαλλόμενοι και εξελισσόμενοι. Ωστόσο το άρθρο δεν αφορά την ιστορία του θεσμού, ένα θέμα ιδιαίτερο, με κοινωνικές, πολιτικές, πολιτιστικές, ακόμα και οικονομικές προεκτάσεις.⁴ Το ερευνητικό ενδιαφέρον μου για το Φεστιβάλ πηγάζει από την πολυετή ενασχόλησή μου με τον χορευτικό πολιτισμό της Δυτικής Κρήτης⁵ και αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι ομάδες στην Αμερική συλλέγουν υλικό από την Κρήτη που στη συνέχεια χρησιμοποιούν στον διαγωνισμό.

Όπως αποδεικνύεται από το πρόγραμμα του 2012, τα «κρητικά» ήταν ιδιαίτερως δημοφιλή και στον 36ο Διαγωνισμό, καθώς έξι και πλέον ομάδες διαγωνίστηκαν χορεύοντας κρητικούς χορούς. Η επιλογή μου να εστιάσω σε δύο μόνο από αυτές τις ομάδες ως περιπτωσιακές μελέτες ήταν ο ιδιαίτερος δημιουργικός τρόπος παρουσίασης του υλικού που πρότεινε μια

αναφέρονται τα διαδικαστικά της διοργάνωσης (τόπος διοργάνωσης, ημερομηνία και διάρκεια, οι όροι και προϋποθέσεις για τη συμμετοχή).

³ Βλ. FDF Scholarship Opportunities <http://www.yourfdf.org/pages/scholarships/> (πρόσβαση 14.8.2017).

⁴ Για την ιστορία του FDF βλ. <http://awebofculture.com/home/history/> (πρόσβαση 14.8.2017).

⁵ Η έρευνα για τον κρητικό χορό, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη, υποστηρίζεται από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Λουσακιών (έναρξη 1999), τα μέλη του οποίου στοχεύουν στη δημιουργία ενός μουσείου, όπου θα αναδειχθούν παραδείγματα αξιοποίησης των ψηφιακών τεχνολογιών στη διάδοση προφορικών μαρτυριών μουσικών της Κρήτης (βλ. Κουνελάκης <https://12iccs.proceedings.gr/el/proceedings/category/39/37/499>).

νέα αντίληψη για τα δεδομένα της Αμερικής συγκριτικά με τις άλλες ομάδες των κρητικών και διαφορετική μεταξύ των δύο επιλεγμένων.⁶

Πληρώντας τους όρους και τις προϋποθέσεις του διαγωνισμού και έχοντας εγκαίρως καταθέσει πλήρη φάκελο, το περιεχόμενο του οποίου θα υποστήριζε την υποψηφιότητά τους στο επίπεδο της πλαisiώσης των χορών (συνδρομή, Team Registration-Dance Performance Form, ημερολόγιο επιτόπιας έρευνας, DVD με απεικόνιση του χορευτικού συμβάντος και συνοδευτικό κείμενο με τα εθνογραφικά δεδομένα και φωτογραφίες) (Εικ. 1 και 2), οι δύο ομάδες χρησιμοποίησαν θεατρικούς κώδικες με καινοτόμο τρόπο, επιτυγχάνοντας να μετουσιώσουν δύο ζώσες χορευτικές επιτελέσεις σε θέαμα. Με τον τρόπο αυτό πέτυχαν όχι μόνον να έχουν μια αξιοπρεπή εμφάνιση στον 36ο Διαγωνιστικό Φεστιβάλ, αλλά να διεκδικήσουν και τελικά να επιτύχουν τις δύο ύψιστες διακρίσεις του διαγωνισμού: το Sweepstakes και το χρυσό μετάλλιο για τον χορό στην κατηγορία των ενηλίκων αντιστοίχως.

Συγκεκριμένα με την παρουσίαση των Olympian Dancers έγινε προσπάθεια ανάδειξης στιγμών ενός ζωντανού γλεντιού από τη Γέργερη (Νομός Ηρακλείου), οι οποίες στήριζαν η μία την άλλη και βρισκόνταν εκεί για να ιστορήσουν (οπτικοποιήσουν) το κείμενο του χορού. Στην περίπτωση των Minoan Dancers έγινε αντίστοιχη προσπάθεια ώστε να αναδειχτεί ο «καλός» χορός, που για τους Κισσαμίτες (Νομός Χανίων) είναι ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο ο πρωτοχορευτής, συνοδευόμενος από τον δεύτερο χορευτή, συνομιλεί με τον βιολάτορα (Λουτζάκη 2001, 170-171). Η παρουσίαση των δύο ιστοριών υποστηρίχτηκε μουσικά από ζωντανή μουσική καθώς στην ιστορία των Olympian Dancers είχε προσκληθεί από το Ρέθυμνο ο γνωστός λυράρης Αλέξανδρος Παπαδάκης με το συγκρότημά του, ενώ στην περίπτωση των Minoan Dancers είχε προσκληθεί ο Χανιώτης λαουτιέρης Στέλιος Λαϊνάκης με το δικό του συγκρότημα. Δύο ιστορίες που γεννήθηκαν μέσα από αφηγήσεις πραγματικών γεγονότων και οι οποίες όσο αποσπασματική δομή κι αν είχαν (συγκριτικά με τα πραγματικά γλέντια), όσο αυθαίρετες εικαστικές μορφές κι αν παρουσίασαν, το θεατρικό συμβάν παρέμενε κομμάτι της κρητικής κουλτούρας. Ιστορίες, στις οποίες ως πρώτη ύλη χρησιμοποιήθηκαν τα προϊόντα της τελετουργικής δράσης, όπως χοροί, μουσικές, όργανα, μαντινάδες, ενδύματα, χρηστικά αντικείμενα, εθιμοτυπική πρακτική, και αξιοποιήθηκαν θεατρικά από ένα ευλύγιστο σκηνικό, αναδεικνύοντας επί σκηνής πέραν του αισθητικού/καλλιτεχνικού, τη λειτουργία του χορού στον χώρο και τον χρόνο.

Η επιλογή των δύο ομάδων εντάσσεται σε μια προσπάθεια κατανόησης του τρόπου άντλησης του υλικού από τον τόπο προέλευσης (Κρήτη) και της διαχείρισής του στον διαγωνισμό (Αμερική). Τα ερωτήματα πολλά αναφορικά με την επιλογή των κρητικών χορών, τις πηγές πληροφόρησης, τη σχέση των Αμερικανών χοροδιδασκάλων με τους αντίστοιχους Έλληνες και τους θεσμοθετημένους φορείς (χορευτικές ομάδες, μουσεία, πολιτιστικούς φορείς), και τέλος με τη χορευτική πραγματικότητα στην Ελλάδα. Η έρευνα διήρκησε τρεις περίπου μήνες στα μέσα του 2016 και πραγματοποιήθηκε σε δύο στάδια: α) ανάλυση του φακέλου υποψηφιότητας των δύο ομάδων και του έντυπου υλικού του διαγωνισμού (επίσημη ιστοσελίδα και Forum του FDF, εφημερίδα *Oli Mazi*), καθώς και των βίντεο με τις παρουσιάσεις των δύο ομάδων (ημι-τελικός και τελικός)⁷ β) ερωτηματολόγιο ανοικτού

⁶ Για τις θεματικές παραστάσεις στην Ελλάδα (βλ. Loutzaki 2017).

⁷ Βλ. ιστοσελίδα του FDF 2012 (βλ. <https://vimeo.com/album/2421849> και ιδιαίτερος No 171 Minoan Dancers I Marin

4 ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΙΒ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΗΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

DFD 2012 Team Registration		Instructions: - You must fill out each field.		
DANCE PERFORMANCE FORM		- When you have completed your performance form and also the props form (2nd tab of this document), save it to your computer with the following name format in ALL CAPS: "GROUP NAME_PERFORM" example: (HARA_PERFORM)		
today's date →		Date:	1/5/12	
Group Info		- Deadline for performance form submissions is January 25, 2012.		
Name:	Olympian Dancers	You will be PENALIZED 1% of your total score if your forms are submitted by email past deadline. If you have any questions about filling out this form, contact the Director of Competition, Voula Kolios at email address: competition@yourfdf.org		
Parish:	Assumption			
City:	Long Beach			
Director Info		Co-Director(s) Info		
Director Name:	Vasilis Contos	Co-Director 2 Name:		
Email Address:	vasilis101@yahoo.com	Email Address:		
Phone Number:	562.458.9997	Co-Director 3 Name:		
Mailing Address:	4123 Bouton Drive	Email Address:		
City, State:	Lakewood, CA	Co-Director 3 Name:		
Zip Code:	90712	Email Address:		
SEMI-FINAL ROUND PERFORMANCE INFO				
Dance	Region	Village	Live Music?	Dancers Singing?
1) Sigano's Mirambelloú (Manás)	Lassithi, Kriti	Krousta-Mirambelloú	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
2) Prinianos	Lassithi, Kriti	Krousta-Mirambelloú	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
3) Polka mé lyrodáoula	Lassithi, Kriti	Krousta-Mirambelloú	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
4) Mikrós Pidihótis	Lassithi, Kriti	Krousta-Mirambelloú	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
5) Agaliastós	Lassithi, Kriti	Krousta-Mirambelloú	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
6) Megálos Pidihótis	Lassithi, Kriti	Krousta-Mirambelloú	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
7)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
8)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
9)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
Semi-Final Round Musician Info				
Musician Name	Instrument	Please type in the section below which mic you need for this instrument: lavalier? boom mic? or pick up for the lauto? (definitions below)		
1) Alexandros Papadakis	lyra / vocal	lavalier (on instrument) / lavalier (on collar)		
2) Manolis Houlis	askomantoura	lavalier (on instrument)		
3) Alexandros Frakgoulatzis	daouli	lavalier (on instrument)		
4) Andreas Arvanitis	laouto	Pick up (wireless)		
5) J. Karpouzis, N. Kapetanios, S. Katzakis	Vocal (3)	lavaliers (on collar)		
Additional Information				
Will you be using props during your Semi-Final Round? If yes, please fill out the 2nd tab below titled PROPS INFO FORM.		Yes ☐	No ☐	
List here anything special/out of the ordinary that we will need to know about your Semi-Final Round performance?				
FINAL ROUND PERFORMANCE INFO				
Dance	Region	Village	Live Music?	Dancers Singing?
1) Asiganós/Kantádes	Irakleio, Kriti	Gérgeri	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
2) Gergianós Pidihótis	Irakleio, Kriti	Gérgeri	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
3) Stou Papá-Hatzí To Mílo	Irakleio, Kriti	Gérgeri	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
4) Pentozális Tou Nari	Irakleio, Kriti	Gérgeri	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
5) Lazeikos mé Askomantoúra	Irakleio, Kriti	Gérgeri	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
6) Maleviziotikos Messaritikos	Irakleio, Kriti	Gérgeri	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
7) Haniotikos Syrtós mé Askomantoúra	Irakleio, Kriti	Gérgeri	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
8)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
9)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
Final Round Musician Info				
Musician Name	Instrument	Please type in the section below which mic you need for this instrument: lavalier? boom mic? or pick up for the lauto? (definitions below)		
1) Alexandros Papadakis	viololyra / vocal	lavalier (on instrument) / lavalier (on collar)		
2) Manolis Houlis	askomantoura	lavalier (on instrument)		
3) Alexandros Papadakis	askomantoura	lavalier (on instrument)		
4) Andreas Arvanitis	laouto	pick up (wireless)		
5) J. Karpouzis, N. Kapetanios, V. Contos	Vocal (3)	lavaliers (on collar)		
Additional Information				
Will you be using props during your Final Round? If yes, please fill out the 2nd tab below titled PROPS INFO FORM.		Yes ☐	No ☐	
List here anything special/out of the ordinary that we will need to know about your Final Round performance?				
<p>Definition of the word Lavalier is a wireless clip on mic, that a singer or musician can wear with a battery pack and can move freely around the stage.</p> <p>Boom Mic is a mic on a stand that is corded to the actual stage and sits Stage Right (which is on your right as you face the audience when you perform on stage).</p> <p>Mic Info for Division I Venue: Division I room will have 4 lavaliers each performance day. Adv. Sr. will have 8 lavaliers for the Final Suite on Sunday only.</p> <p>Mic Info for Division II Venue: Division II room will have 2 lavaliers each performance day.</p>				

Εικ. 1. Olympian Dancers:
Η Αίτηση Εγγραφής και το συμπληρωμένο έντυπο της παράστασης.

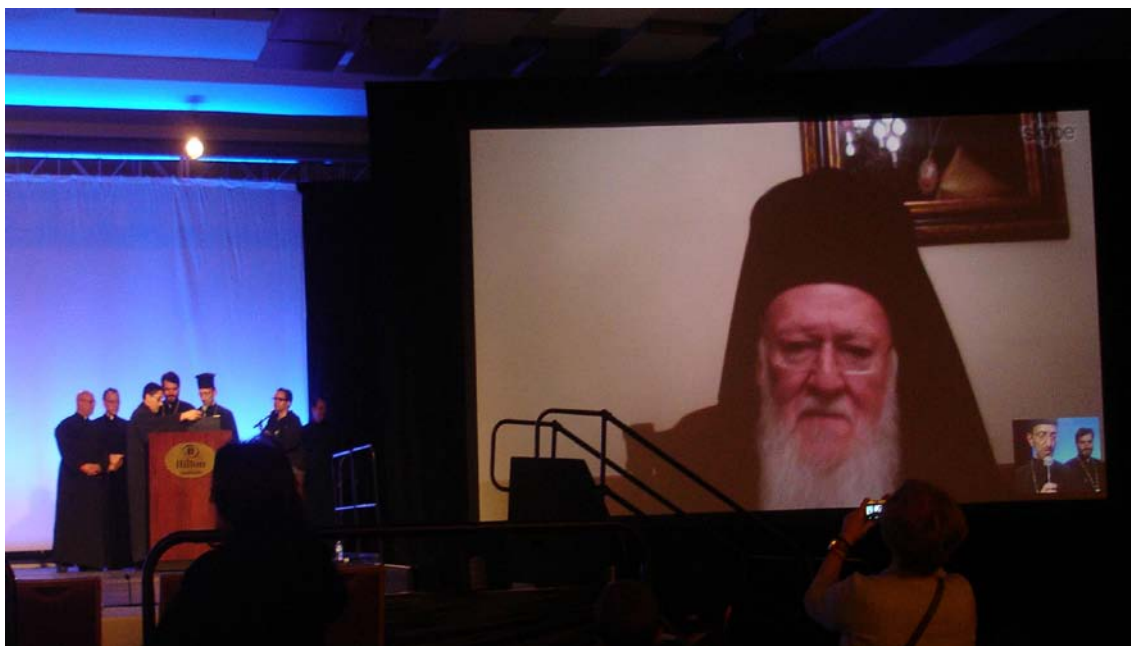
FDf 2012 Team Registration		Instructions: - You must fill out each field.		
DANCE PERFORMANCE FORM		- When you have completed your performance form and also the props form (2nd tab of this document), save it to your computer with the following name format in ALL CAPS: "GROUP NAME_PERFORM" example: (HARA_PERFORM)		
today's date → Date: 1/24/12		- Deadline for performance form submissions is January 25, 2012.		
Group Info		You will be PENALIZED 1% of your total score if your forms are submitted by email past deadline. If you have any questions about filling out this form, contact the Director of Competition, Voula Kolios at email address: competition@yourfdf.org		
Name:	Minoan Dancers I	Co-Director(s) Info		
Parish:	Nativity of Christ Greek Orthodox Church	Co-Director 2 Name:	Effie Fourakis	
City:	Marin County	Email Address:	effief@me.com	
Director Info		Co-Director 3 Name:		
Director Name:	Vasilis & Effie Fourakis	Email Address:		
Email Address:	vfourakis@aol.com	Co-Director 3 Name:		
Phone Number:	415-823-9432	Email Address:		
Mailing Address:	164 Lakeside Drive	Co-Director 3 Name:		
City, State:	Corte Madera, CA	Email Address:		
Zip Code:	94925			
SEMI-FINAL ROUND PERFORMANCE INFO				
Dance	Region	Village	Live Music?	Dancers Singing?
1) Syganos	Rethymno, Crete		Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
2) Sousta	Rethymno, Crete		Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
3) Pidichtos	Rethymno, Crete	Mylopotamou province	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
4) Trizalis	Rethymno, Crete	Amari province	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
5) Maleviziotis	Iraklio, Crete	Malevizi province	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
6)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
7)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
8)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
9)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
Semi-Final Round Musician Info				
Musician Name	Instrument	Please type in the section below which mic you need for this instrument: lavalier? boom mic? or pick up for the lauto? (definitions below)		
1) Stelios Lainakis	laouto, vocals	pick up for laouto, lavalier for vocals		
2) Leonidas Lainakis	laouto, vocals	pick up for laouto, lavalier for vocals		
3) Michalis Loufardakis	violin, vocals	pick up for violin, lavalier for vocals		
4)				
5)				
Additional Information				
Will you be using props during your Semi-Final Round? If yes, please fill out the 2nd tab below titled PROPS INFO FORM.		Yes ☐	No ☐	
List here anything special/out of the ordinary that we will need to know about your Semi-Final Round performance?				
We need 3 tables with 8-10 chairs				
FINAL ROUND PERFORMANCE INFO				
Dance	Region	Village	Live Music?	Dancers Singing?
1) Glykomiitsa	Kissamos, Crete	Kisamos province	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
2) Rodo	Kissamos, Crete	Kisamos province	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
3) Haniotikos (women)	Kissamos, Crete	Kisamos province	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
4) Haniotikos (men)	Kissamos, Crete	Kisamos province	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
5) Pentozali	Kissamos, Crete	Kisamos province	Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
6)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
7)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
8)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
9)			Yes ☐ No ☐	Yes ☐ No ☐
Final Round Musician Info				
Musician Name	Instrument	Please type in the section below which mic you need for this instrument: lavalier? boom mic? or pick up for the lauto? (definitions below)		
1) Stelios Lainakis	laouto, vocals	pick up for laouto, lavalier for vocals		
2) Leonidas Lainakis	laouto, vocals	pick up for laouto, lavalier for vocals		
3) Michalis Loufardakis	violin, vocals	pick up for violin, lavalier for vocals		
4)				
5)				
Additional Information				
Will you be using props during your Final Round? If yes, please fill out the 2nd tab below titled PROPS INFO FORM.		Yes ☐	No ☐	
List here anything special/out of the ordinary that we will need to know about your Final Round performance?				
Lav mic needed for one male dancer during Pentozali, overhead mics for all dancers during Pentozali				
We need 2 tables with 6-7 chairs				
<p>Defintion of the word Lavalier is a wireless clip on mic, that a singer or musician can wear with a battery pack and can move freely around the stage.</p> <p>Boom Mic is a mic on a stand that is corded to the actual stage and sits Stage Right (which is on your right as you face the audience when you perform on stage).</p> <p>Mic Info for Division I Venue: Division I room will have 4 lavaliers each performance day. Adv. Sr. will have 8 lavaliers for the Final Suite on Sunday only.</p> <p>Mic Info for Division II Venue: Division II room will have 2 lavaliers each performance day.</p>				

Εκ. 2. Minoan Dancers:
 Η Αίτηση Εγγραφής και το συμπληρωμένο έντυπο της παράστασης.

τύπου που εστάλη μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στους υπευθύνους χοροδιδασκάλους των δύο ομάδων στην Αμερική.

ΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΧΟΡΟΥ
– FAITH, DANCE, FELLOWSHIP (FDF). ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το Ελληνορθόδοξο Φεστιβάλ Δημοτικού Χορού και Χορωδιακού Φεστιβάλ (όπως είναι ο πλήρης τίτλος), που κάθε χρόνο φιλοξενείται σε διαφορετική πόλη της Δυτικής Αμερικής, είναι αφιερωμένο στην προώθηση, ενθάρρυνση και τη συνέχεια της ορθόδοξης πίστης, της ελληνικής κληρονομιάς και του πολιτισμού μεταξύ των ατόμων, των οικογενειών και των κοινοτήτων, μέσω του λαϊκού χορού, του τραγουδιού, της τέχνης, της μουσικής και της γλώσσας. Είναι ο μακροβιότερος θεσμός στον τομέα του ελληνικού χορού στην Αμερική και απευθύνεται στη νεολαία των Η.Π.Α. (δεύτερη, τρίτη και τέταρτη γενιά Ελλήνων) με στόχο την υποστήριξη της στην ήδη διαμορφούμενη δική της σύγχρονη ταυτότητα του Απόδημου Έλληνα. Λειτουργεί υπό την αιγίδα της Ιεράς Επισκοπής της Ορθόδοξου Ελληνικής Εκκλησίας της Δυτικής Αμερικής από το 1976, με έδρα το San Francisco, αποτελώντας την κορυφαία εκδήλωσή της, αφού συγκεντρώνει ετησίως πλέον των 3.000 ατόμων (Εικ. 3). Στον διαγωνισμό λαμβάνουν μέρος χορευτικές ομάδες, μέλη του FDF, των οποίων η δράση εγγράφεται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων των ελληνικών κοινοτήτων στην Αμερική και συνδέονται με τον τοπικό Ναό ή άλλο πνευματικό ή επιμορφωτικό κέντρο κάθε παροικίας. Ανεξαρτήτως του νομικού πλαισίου κάθε ομάδας,

Εικ. 3. Εναρκτήριο εκδήλωση. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος απευθύνει μήνυμα στους διαγωνιζόμενους μέσω Skype (FDF 2012, Anaheim, USA).

Εικ. 4. Η μύηση. Ο Επίσκοπος Γεράσιμος χορεύει με τους μικρούς χορευτές εκτός διαγωνιστικού μέρους.

όλες υπηρετούν έναν σκοπό: «τη διατήρηση και διάσωση των φυλετικών γνωρισμάτων μέσα στη μεγάλη αυτή χώρα με τον πολυσύνθετο πληθυσμό της –γλώσσας, θρησκείας και ιστορικών παραδόσεων– και την καλλιέργεια του αισθήματος της αγάπης και της λατρείας προς την πατρίδα, την αιωνία Ελλάδα», όπως διατυπώνεται στα επίσημα φυλλάδια του διαγωνισμού, τα έντυπα και τα ηλεκτρονικά. Το Διαγωνιστικό Φεστιβάλ συνιστά έναν τόπο ετήσιας σύναξης, όπου οι Έλληνες από τις πολιτείες της Δυτικής Αμερικής συγκεντρώνονται για να συναντήσουν φίλους και συγγενείς, για να διαγωνιστούν στον χορό, κυρίως όμως για να γλεντήσουν με τον τρόπο που μόνο εκείνοι γνωρίζουν υπό τη σκέπη της Ορθόδοξου Ελληνικής Εκκλησίας (Εικ. 4). Μέσω του διαγωνισμού επαναπροσδιορίζεται η ελληνική ταυτότητα, τονώνεται το θρησκευτικό αίσθημα και εντείνεται η κοινωνικοποίηση των νέων της διασποράς, οι οποίοι στο σύγχρονο πλαίσιο χαρακτηρίζονται μεν από την πολυτοπικότητα, δηλαδή την προέλευση και εγκατάσταση σε πολλούς και μακρινούς τόπους (διαφορετικός τόπος καταγωγής από την Ελλάδα και εντός Αμερικής διαφορετικός τόπος εγκατάστασης σε διάφορες πολιτείες), αλλά στον συγκεκριμένο χώρο συγκροτούν, σε φαντασικό επίπεδο, μία μεγάλη και ενιαία ελληνική κοινότητα, με στερεωμένη ιδέα της εθνικής ομοιογένειας και ομοψυχίας.

« για τέσσερις ημέρες το ξενοδοχείο γίνεται το κέντρο του κόσμου, είναι η Ελλάδα η ίδια. Τα πάντα εδώ, θυμίζουν Ελλάδα. Δεν μπορείς να νιώσεις αυτό το συναίσθημα αν δεν το ζήσεις από κοντά» επιβεβαιώνει η Anne, η οποία έχει μακρά ιστορία στο FDF, καθώς ξεκίνησε μικρό κορίτσι στο χορευτικό της κοινότητάς της και γρήγορα, περνώντας από τα διάφορα στάδια της ιεραρχίας, ενεπλάκη και στα διοικητικά του FDF. Σήμερα είναι μέλος της κριτικής επιτροπής

(απόσπασμα συνομιλίας Anne S. Anaheim, Φεβρουάριος 2012)

Το 2012 οι Olympian Dancers, που λειτουργούν υπό την αιγίδα της ενορίας Assumption of the Blessed Virgin Mary, Long Beach, CA, συμμετείχαν με δύο ομάδες στις κατηγορίες Advanced Junior και Advanced Senior, με δύο διαφορετικά προγράμματα για την κάθε ηλικιακή ομάδα (semi-final και final) διάρκειας 10 και 15 λεπτών αντιστοίχως. Δύο ήταν και συμμετοχές των Minoan Dancers, που δραστηριοποιούνται στην ενορία Nativity of Christ Greek Orthodox Church, Marin County CA, και διαγωνίστηκαν στις κατηγορίες Primary Junior και Advanced Senior. Ακολουθώντας το μοντέλο της γνωστής μεταφοράς της ζωής στο θέατρο του Goffman και προσαρμόζοντάς το στις δικές μας ανάγκες, θα προσπαθήσω στο πλαίσιο της δραματικής αλληλεπίδρασης αφενός να αναδείξω τον σημαντικό ρόλο που παίζει ο έλεγχος του σκηνικού –στη δική μας περίπτωση, το πλαίσιο που επιβάλλεται από τους κανόνες του διαγωνισμού– ώστε βάσει αυτού να οργανωθεί η παράσταση, και αφετέρου να αποτυπώσω τον τρόπο που τα άτομα –στη δική μας περίπτωση οι δύο ομάδες–, βασιζόμενα στη δική τους εμπειρία, γνώση και αισθητική, καταγράφουν και διαχειρίζονται το υλικό τους. Στο επίκεντρο της ανάλυσης, βρίσκεται η σχέση μεταξύ της παράστασης (performance) και του προσκηνίου, που είναι άλλωστε και η αφορμή για την περαιτέρω διερεύνηση του ζητήματος και όπου κάθε ομάδα αναπαριστά ένα επεισόδιο της καθημερινής/εθιμικής ζωής μιας συγκεκριμένης κοινότητας μπροστά στο κοινό και την κριτική επιτροπή.

Στο δεύτερο επίπεδο βρίσκεται η προετοιμασία, κατά την οποία τα άτομα βγάζουν τη μάσκα του χορευτή/διαγωνιζόμενου και αλλάζουν κουστούμια. Είναι το παρασκήνιο, όπου τα πρόσωπα μιλούν για τις ζωές τους και τα πραγματικά γεγονότα, τις επιδιώξεις, τις αγωνίες και τις δυνατότητές τους. Στο πρώτο στηρίχτηκα στις εμπειρίες μου το 2012, ενώ για το δεύτερο επέλεξα τον αφηγηματικό λόγο των ατόμων που ηγούνται των δύο ομάδων. Η μελέτη αυτή αναδεικνύει ανθρώπινες συμπεριφορές και συμβάλλει στην κατανόηση των τρόπων διαχείρισης των στοιχείων «κίνηση/ήχος/λόγος» σε διαφορετικά περιβάλλοντα (Κρήτη/Αμερική). Σημειώνω ωστόσο ότι η επικοινωνία με τους συνεντευξιαζόμενους μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου είναι μια διαδικασία η οποία στερεί από τον ερευνητή την προσωπική επαφή με τον ερωτώμενο, καθώς λόγω απόστασης ο χρόνος απόκρισης και η διάδραση των ερωτο-απαντήσεων επιτελούνται σε αργότερο σε σχέση με τις συμβατικές έρευνες ρυθμό, κυρίως όμως παύει πλέον να είναι αυθόρμητη η ανατροφοδότηση της συζήτησης.⁸

ΟΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ FINAL PERFORMANCES

A. OLYMPIAN DANCERS (ASSUMPTION, LONG BEACH-CA)

Το 1970 ιδρύεται η πρώτη ομάδα των Olympian Dancers στο Long Beach της Καλιφόρνιας. Στα χρόνια που ακολούθησαν η ομάδα ενσωματώνεται στο επίσημο Greek Dance and Cultural Arts School στο Long Beach, California. Στην ουσία πρόκειται για ένα σχολείο πολιτισμού που ως σκοπό έχει τη γνωριμία των Ελλήνων και των Ελληνοαμερικανών με τον ελληνικό πολιτισμό, μέσω της τέχνης του χορού και των ελληνικών τοπικών παραδόσεων. Στο πλαίσιο

⁸ Η έρευνα για το FDF που είναι σε εξέλιξη γεννήθηκε στη διάρκεια του Διαγωνιστικού Φεστιβάλ (2012) και είναι προϊόν της δημιουργικής συνεργασίας με τον συνάδελφο Χρήστο Παπακώστα, ο οποίος μετείχε επίσης στην κριτική επιτροπή.

της σχολής οι Olympian Dancers είναι η ομάδα εμφανίσεων, η οποία με τη δυναμική της παρουσία στις ποικίλες κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις της περιοχής, κυρίως όμως στο Διαγωνιστικό Φεστιβάλ του FDF, έχει αποσπάσει επαίνους, βραβεία και τιμητικές διακρίσεις. Το ρεπερτόριο της σχολής, που συνεχώς εμπλουτίζεται, είναι πανελλαδικό, προσπαθώντας να καλυφθεί χορευτικά και ενδυματολογικά η νησιωτική και η στεριανή Ελλάδα. Από το 1998, διευθυντής και υπεύθυνος της ομάδας αναλαμβάνει ο χημικός μηχανικός Vasilis Contos (1998-σήμερα), ο οποίος παράλληλα με το επάγγελμά του ασχολείται με τη διδασκαλία των ελληνικών χορών και την επιτόπια έρευνα, δίνοντας έμφαση μέσω αυτής στη χορευτική κουλτούρα της νησιωτικής Ελλάδας (1997-σήμερα).

B. MINOAN DANCERS (NATIVITY OF CHRIST GREEK ORTHODOX CHURCH, MARIN COUNTY-CA)

Η ομάδα των Minoan Dancers εδρεύει στην Κομητεία Marin (CA) και ξεκινά τη δράση της το 1986 από τους Βασίλη και Έφη Φουράκη, που είναι και οι καλλιτεχνικοί διευθυντές. Έναυσμα για την ίδρυση της ομάδας ήταν το αίτημα να διδαχθούν ελληνικοί χοροί στην ενορία τους. Πρότυπο για τη θεσμοθέτηση της ομάδας υπήρξε το ελληνικό χορευτικό συγκρότημα της Alkmini Bloom, στο οποίο η Έφη χόρευε ως κοπέλα. Με την ίδρυση της νέας ομάδας αρχίζουν οι εμφανίσεις και τα μαθήματα. Μετά την επιτυχή εμφάνιση της ομάδας στο Φεστιβάλ Marin Grecian το 1986 αποφασίστηκε η επίσημη ομάδα των Minoan Dancers να δοκιμάσει τις δυνατότητές της στο FDF του 1987. Έκτοτε έχουν λάβει μέρος σε πάρα πολλές διοργανώσεις του και έχουν διακριθεί. Σκοπός και αυτής της ομάδας είναι η διατήρηση και προβολή του ελληνικού πολιτισμού και του λαϊκού χορού στην ευρύτερη περιοχή του San Francisco, αποβλέποντας στη συνέχεια του ελληνισμού στην Αμερική.

Γ. Η ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΓΛΕΝΤΙΟΥ ΣΤΗ ΓΕΡΓΕΡΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΙΣΣΑΜΟ ΣΤΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ ΤΟΥ FDF (2012)

Παραδοσιακά το σύγχρονο γλέντι στη Γέργερη και στην Κίσαμο δεν διαφέρει ως προς τη δομή και το περιεχόμενο από τα σύγχρονα κρητικά γλέντια, καθώς αποτελεί μια συλλογική κοινοτική διαδικασία, στην οποία συνδυάζεται η παραστατική δυναμική με κάποιου τύπου τελετουργική συμβολική. Το γλέντι έχει τέσσερις βασικούς δομικούς άξονες γύρω από τους οποίους αναπτύσσονται οι συμβολικοί, ποιητικοί και ρητορικοί σχηματισμοί των τελεστικών του πρακτικών. Πρόκειται για τις διαδικασίες του ποτού, της μουσικής, του τραγουδιού και του χορού (Κάβουρας 1996, 73), εκ των οποίων οι δύο πρώτες (ποτό και μουσική) αποτελούν προϋπόθεση για να υπάρξει τραγούδι και χορός. Ο χορός κατά περίπτωση συνοδεύεται από το τραγούδι που ερμηνεύει ένας οργανοπαίκτης και είναι το επιστέγασμα του γλεντιού. Με οδηγό τους παραπάνω άξονες κάθε ομάδα οργάνωσε το δικό της γλέντι επί σκηνής προσπαθώντας να αποδοθεί η τοπική αισθητική. Ως εργαλείο μεταμόρφωσης το ένδυμα που έφεραν οι τελεστές/χορευτές ήταν για τους Olympian το γυναικείο δυτικότροπο αστικό ένδυμα των αρχών του 20ού αιώνα και η κυλόττα για τους άντρες. Οι Minoan χρησιμοποίησαν και για τα δύο φύλα, το κλασσικό ένδυμα των Ανωγείων,⁹ το οποίο εδώ και χρόνια χρησιμοποιείται από όλα τα χορευτικά συγκροτήματα στην Ελλάδα σε σημείο να αγγίζει τα όρια ενός εθνικού

⁹ Περισσότερα για το κρητικό ένδυμα βλ. Τσενόγλου 2000, 170-184.

Εικ. 5. Minoan Dancers. Ο «καλός χορός» στην Κίσαμο απαιτεί οι δύο πρώτοι να χορεύουν και να υπάρχει πλήρης ταύτιση με το όργανο.

(κρητικού) συνόλου (Εικ. 5). Το ένδυμα και τα μουσικά όργανα (κυρίως η ασκομαντούρα που χρησιμοποιείται σπάνια) –συγκριτικά με τα άυλα: μουσικές, χοροί, τραγούδια–, ως εξέχοντα στοιχεία της υλικής κουλτούρας έχουν έντονο σημειοδοτικό χαρακτήρα και ήταν αυτά που τοποθέτησε το συμβάν του γλεντιού σε παρελθόντα χρόνο – τότε που είχε λειτουργικό χαρακτήρα στην καθημερινότητα των Κρητικών. Απαραίτητο συμπλήρωμα της αναπαράστασης ήταν το σκηνικό (δέντρο, τραπεζάκια, καρέκλες, ποτήρια, κανάτες). Σε κάθε μέλος της ομάδας είχε ανατεθεί ένας συγκεκριμένος ρόλος, ανάλογα με το φύλο και την ιδιότητά του (χορευτής, οργανοπαίκτης, σερβιτόρος, ακροατήριο) (Εικ. 6-9). Τα μέλη της ομάδας γνώριζαν τις ιδέες που έπρεπε να εκφράσουν κατά την ερμηνεία του λαϊκού συμβάντος (σερβίρισμα ποτών, χορός, τραγούδι), όπως επίσης, εκμεταλλευόμενα τις δυνατότητες της σκηνής και παίζοντας με τον φωτισμό και τα σώματα τους, άλλοτε συγκροτημένα σε μικρές ομάδες και άλλοτε όλοι μαζί, δημιουργούσαν κάθε φορά διαφορετικούς τόπους δράσης (εμπρός, πίσω, στα πλάγια της σκηνής ή και παράλληλα σε δύο τόπους), επιτυγχάνοντας την «έντεχνη αναπαράσταση της αρχετυπικής γλεντικής διαδικασίας», όπως θα έλεγε ο Κάβουρας (1996, 78), όπου χορευτές και οργανοπαίκτης κινούνται στον χώρο, περιβάλλονται από τον χώρο, επιβάλλονται στον χώρο, με τέτοιο τρόπο ώστε μεταφέρουν στον θεατή την εικόνα ενός αυθόρμητου κρητικού γλεντιού.

Δ. ΟΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Οι συνεντεύξεις¹⁰ με τους δύο βασικούς συντελεστές των ομάδων αποδείχτηκαν σημαντικό εργαλείο στην έρευνα, καθώς δόθηκε πλατφόρμα έκφρασης στους συνομιλητές μου. Μέσω της αλληλογραφίας οι καλλιτεχνικοί διευθυντές διατύπωσαν τις απαντήσεις στα ερωτήματα που τους τέθηκαν για τον τρόπο που εργάστηκαν προκειμένου να φέρουν εις πέρας το εγχείρημα της παράστασης, για τις δυσκολίες και τις ελλείψεις σε επίπεδο υποδομής, αλλά και τον τρόπο που κάθε ομάδα αντιμετωπίζει την ελληνική παράδοση. Είναι άτομα με πολυ-

¹⁰ Λόγω της έκτασης του κειμένου παρουσιάζονται μόνο αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις.

Εικ. 6-9. Olympian Dancers. Η ποιότητα της κίνησης των χορευτών, το ένδυμα, η σκηνική πλαισίωση μπορούν και φωτίζουν τους τρόπους που τα άτομα βίωναν τον χορευτικό πολιτισμό μιας άλλης εποχής, αναδεικνύοντας παράλληλα αυτό που ονομάστηκε ήθος.

ετή εμπειρία στον χορό, σεβαστά στη χορευτική κοινότητα στην Αμερική για την εμπνευσμένη δουλειά που κάθε έτος παρουσιάζουν. Σημειώνουμε ότι η δομή του κειμένου ακολουθεί τη σειρά των ερωτημάτων.

Στην αρχή κάθε διευθυντής παρουσίασε το προφίλ και το ιστορικό του συλλόγου, καθώς και πληροφορίες για το ανθρώπινο δυναμικό που τους στηρίζει. Κοινή πορεία και οι δύο υπεύθυνοι, καθόσον τόσο ο διευθυντής των Olympian, Βασίλης Κόντος, όσο και η μία εκ των δύο καλλιτεχνικών διευθυντών των Minoan, η Έφη Φουράκη, ξεκινούν την ενασχόλησή τους με τον χορό από μικρή ηλικία στο χορευτικό της κοινότητάς τους. Στη συνέχεια, επιδεικνύοντας ιδιαίτερη έφεση στον χορό, αναβαθμίστηκαν σε χοροδιδασκάλους και έκτοτε ηγούνται των ομάδων τους. Και οι δύο θεωρούν ότι δεν είναι επαγγελματίες χοροδιδάσκαλοι, αλλά προσπαθούν να είναι συνεπείς σε αυτό που εδώ και εικοσιπέντε περίπου χρόνια έχουν αναλάβει. Στη δουλειά με τον καιρό έχουν ενταχθεί αδέρφια, παιδιά, άλλα συγγενικά πρόσωπα, αναλαμβάνοντας ρόλους χορευτή, δασκάλου, μουσικού, ή ακόμα και πόστο στη διοίκηση, ανάγοντας τον σύλλογο σε μια οικογενειακή κυψέλη, μία συνήθης πρακτική στην Αμερική. Πολλά άτομα που γνωρίσαμε στο FDF οφείλουν τη γνωριμία τού/τής συζύγου στο FDF και σήμερα με καμάρι επιδεικνύουν τα εγγόνια τους που και αυτά έχουν πλέον ενταχθεί σε κάποια ομάδα.

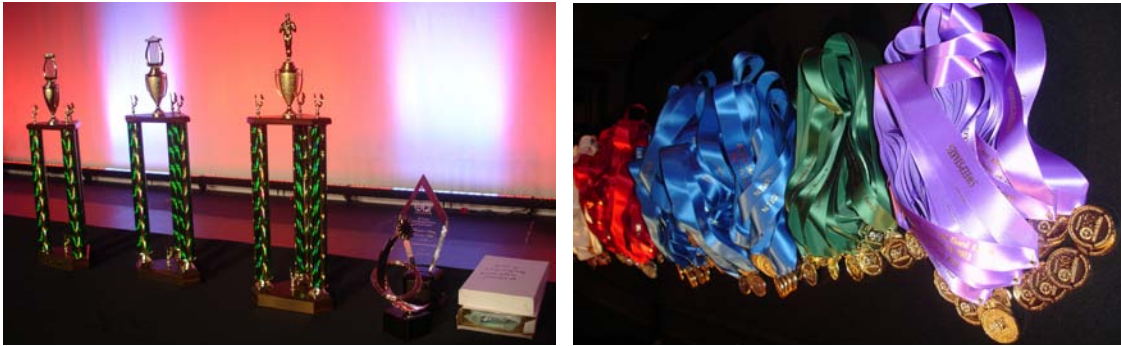
Οι ευκαιρίες για γλέντι και για χορό είναι αρκετές στη διάρκεια του χρόνου –μικρές οικογενειακές συγκεντρώσεις, χοροεσπερίδες, εκδηλώσεις εθνικού ή κοινωνικού χαρακτήρα, και φυσικά η συμμετοχή στο Διαγωνιστικό φεστιβάλ του FDF. Το ρεπερτόριο των χορών που παρέλαβαν από τους προκατόχους τους ήταν μεγάλο και από όλη την Ελλάδα, όπως

Εικ. 10. ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΩΙ. Προετοιμασία για τη Θεία Λειτουργία.
Η θεατρική σκηνή μετατρέπεται σε εκκλησία

και η ματιοθήκη. Μέλημά τους η διεύρυνση του ρεπερτορίου και των ενδυμασιών μέσω επιτόπιας έρευνας, καθώς και η συμμετοχή σε σεμινάρια χορού άλλων συλλόγων ή των ιδίων.

Ο χορός για τον Βασίλη Κόντο είναι «πάθος» που καλλιεργείται παράλληλα με το επάγγελμά του. Το ερευνητικό του ενδιαφέρον εστιάζεται στους νησιωτικούς χορούς, επειδή πιστεύει ότι αναλογικά με τους χορούς της Μακεδονίας, του Πόντου και της Θράκης, είναι ιδιαίτερος υποτιμημένοι. Αφιερώνει χρόνο και χρήμα για να μπορεί να κάνει επισκέψεις στην Ελλάδα, παρακολουθώντας πανηγύρια στα απομακρυσμένα χωριά των νησιών και φυσικά της Κρήτης. Πιστεύει ότι εκεί διατηρείται το τοπικό ύφος ερμηνείας των χορών και της μουσικής. Το ερευνητικό μοντέλο που ακολουθεί περιλαμβάνει ελεύθερες και σε βάθος συζητήσεις με τους μουσικούς, ηχογράφηση μελωδιών, αποτυπώσεις χορών και εθίμων στο βίντεο. Επιλεκτικά έχει προσκαλέσει αρκετούς από τους μουσικούς που συνάντησε στο πεδίο προκειμένου να γίνει γνωστό το «γνήσιο» ύφος παιξίματος στην Αμερική. Ο ίδιος έχει ειδικευτεί στο ύφος του Σιφναϊκού λαούτου, παίζει όμως και άλλα όργανα. Ως προς τον χορό, στην πράξη επιλέγει να συνεργαστεί με μεγάλης ηλικίας άτομα προκειμένου να αποτυπώσει το προσωπικό ύφος κάποιων εξ αυτών. Εστιάζει στις κινητικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα άτομα και ανάμεσα στα χωριά που ανήκουν στην ίδια εθνολογική περιοχή. Στο προσωπικό του αρχείο έχουν καταχωριστεί πολλές βιοϊστορίες μουσικών και χορευτών, καθώς και περιγραφές από παλιά γλέντια, πανηγύρια, έθιμα και συνήθειες παλιές, τις οποίες στη συνέχεια και μετά από επεξεργασία, χρησιμοποιεί ως πρώτη ύλη για τις παραστάσεις. «Πολλές ανακολουθίες εφαρμόζονται εδώ στην Αμερική», σχολιάζει ο Κόντος. «Εδώ ο καθένας κάνει ό,τι θέλει.» Για τον λόγο αυτό προτιμά να πηγαίνει στην πηγή της πληροφορίας προκειμένου εφαρμόζοντας μια στρατηγική, όπως την ονομάζει, που αγγίζει την ανθρωπολογική μέθοδο, να είναι σε θέση να τεκμηριώνει στην πράξη το υλικό που θα διαπραγματευτεί στην παράσταση του. Όταν είναι έτοιμος, επιλέγει μια συγκεκριμένη περιοχή που θα επισκεφθεί, ορίζει τον στόχο του

Εικ. 11. Το FDF καταβάλλει κάθε προσπάθεια ώστε με την ολοκλήρωση του διαγωνισμού όλες οι ομάδες να πάρουν ένα βραβείο, έναν έπαινο ως ελάχιστη ανταμοιβή της προσπάθειάς τους. Το Sweepstakes απονέμεται ωστόσο σ' αυτή την ομάδα που η συνολική εικόνα (χορός, ένδυμα, μουσική, σκηνικό) συγκεντρώνει τις περισσότερες ψήφους της κριτικής επιτροπής.

και ξεκινά συνήθως μετά το Πάσχα, περίοδο που δεν υπάρχει κόσμος στα νησιά. Τα έξοδα των ταξιδιών του στην Ελλάδα τα αναλαμβάνει ο ίδιος, καθώς δύσκολα βρίσκεται φορέας που μπορεί να χρηματοδοτήσει τέτοιου είδους έρευνα. Τα μέλη της ομάδας, που είναι χρόνια μαζί του, πληρώνουν τα ίδια τις ενδυμασίες που φέρουν. Η συνεισφορά του Assumption Dance School έγκειται στην κάλυψη των εξόδων των οργανοπαικτών από την Ελλάδα, συμβάλλοντας στην καλή εικόνα της ομάδας στον διαγωνισμό. Άλλωστε η ζωντανή μουσική είναι προϋπόθεση για συμμετοχή. Μέχρι σήμερα έχουν προσκληθεί στην Αμερική, μουσικοί από Δωδεκάνησα, Κυκλάδες, Μέτσοβο και Κρήτη. «Θα μπορούσα να πω ότι η τακτική που ακολουθούμε έχει γίνει πρότυπο και για άλλες ομάδες», τονίζει ο Κόντος. Και συνεχίζει: «Έτσι περιορίστηκε αρκετά η συνήθεια να μαθαίνεις χορούς από το YouTube». Παρόλο που δηλώνει ότι δεν έχει σπουδές στον χορό, εκτιμώ ότι ο τρόπος συγκρότησης της σκέψης του, ο τρόπος ταξινόμησης του υλικού, στηρίζεται πολύ στις θετικές επιστήμες, στις οποίες εντάσσεται το κύριό του επάγγελμα.

Το 2012 η παράσταση υποστηρίχτηκε μουσικά από το συγκρότημα του Αλέξανδρου Παπαδάκη (ασκομαντούρα, βιολόλυρα, τραγούδι), στο οποίο συμμετείχαν οι Ανδρέας Αρβανίτης (λαούτο) και Μανώλης Χούλης (ασκομαντούρα). Σε σύντομη συνομιλία που είχα μαζί με τον Παπαδάκη στην Αμερική είχε πει: «Εγώ έρχομαι εδώ, γιατί θέλω να βοηθήσω τον Βασίλη. Δουλεύει μόνος του. Τον έχω δει και στην Κρήτη πώς δουλεύει. Έχω εκτιμήσει τη δουλειά του. Δεν μένουμε πολύ στην Αμερική. Ίσα ίσα κανα δυο πρόβες και η ομάδα είναι έτοιμη για τον διαγωνισμό». Τελειώνοντας θα πει: «Οι παραστάσεις του Κόντου έχουν ζέση, σαν εκκλησίασμα ... Βράζει η ομάδα στη σκηνή ... Όλοι γινόμαστε μια παρέα. Τα παιδιά που χορεύουν βγάζουν δύναμη, μου δίνουν το κέφι».

Σε μικρή ηλικία ξεκινάει τον χορό και η Έφη στο χορευτικό γειτονικής πολιτείας, με το οποίο κάνει το ντεμπούτο της στην πρώτη διοργάνωση του FDF, στο San Diego, το 1976. Το 1986 μαζί με τον σύζυγό της Βασίλη δημιουργεί τους Minoan Dancers. «Φέτος, γιορτάζουμε τα 30 χρόνια της ομάδας. Ο πρώτος δάσκαλος που καλέσαμε για να μας διδάξει χορό ήταν ο Paul Ginis (Νέα Υόρκη), διευθυντής της GAFS (Greek American Folklore Society) – μια αναγνωρισμένη

Εικ. 12. Η Ανταμοιβή. Ο Βασίλης Φουράκης κρατά το αγαλματίδιο που έλαβε ως βραβείο ενδύματος από τα Ανώγεια της Κρήτης.

αρχή στο Ελληνικό Φολκλόρ. Εκτιμώ ότι ο Ginis με τις παρεμβάσεις του στα σεμινάρια, αλλά και στο FDF, άλλαξε τον τρόπο σκέψης πολλών ανθρώπων για το πώς πρέπει να είναι ο χορός. Δεύτερος δάσκαλός μας ήταν ο Joe Kaloyiannides Graziosi (Massachusetts) με ένα ευρύ ρεπερτόριο. Για τους Ποντιακούς χορούς απευθυνθήκαμε στον Νίκο Σαββίδη, χορευτή στο συγκρότημα της Δώρας Στράτου και γνωστός δάσκαλος ποντιακών χορών στην Καλιφόρνια.

Για τα κρητικά προσκαλέσαμε τον Γιάννη Τσουχλαράκη (2004) που μας δίδαξε τους «ξεχασμένους», όπως τους χαρακτήρισε χορούς. Στη δεύτερη συνεργασία με τον Graziosi μυηθήκαμε στους χορούς των Ασβεστάδων (Θράκη), ενώ το 2010 οργανώσαμε ένα σεμινάριο αποκλειστικά για τη δική μας ομάδα, στο οποίο ο Τσουχλαράκης μας δίδαξε τα Κισσαμίτικα».

Στη συνέχεια η Φουράκη αναφέρεται στον τρόπο που διδάσκει, ακολουθώντας μια μέθοδο που στηρίζεται στην κατάρτιση των στοιχείων του χορού ώστε να γίνουν κατανοητά από τους μαθητές. «Διευκολύνεται η διδασκαλία.» Εκτιμά ότι στο FDF η κριτική επιτροπή βαθμολογεί και αξιολογεί τις επιδόσεις. Η ίδια κρίνει αρνητικά ένα νέο φαινόμενο που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια ως ένα είδος μοντερνισμού, καθώς οι ομάδες χρησιμοποιούν σύγχρονα ρούχα και όχι ενδυμασίες στον διαγωνισμό. Δεν συμφωνεί επίσης με την ενσωμάτωση ευρωπαϊκών χορών (τανγκό, βαλς) στις παραστάσεις, ιδιαιτέρως στην Κρήτη και μάλιστα να χορεύονται με τζιν και φαντεζί φορέματα. Ως σύλλογος είναι μέλος της Pancretan Association of America, ενώ όλη η οικογένεια κατέχει διευθυντικές θέσεις στο περιφερειακό τμήμα της Ένωσης, όπου ανήκουν τα κρητικά παραρτήματα της περιοχής.

«Το σκεπτικό μας για τους χορούς της Κρήτης αλλάζει με την παρέμβαση του Τσουχλαράκη, και ενισχύθηκε με τη γνώση και πείρα τριών ακόμα καλεσμένων μας από την Κίσαμο, του Λεωνίδα Λαϊνάκη (λαούτο, τραγούδι), Μανώλη Δασκαλάκη (βιολί) και Νίκο Παπακαστρίσιο (κιθάρα). Με αυτό το σχήμα διαγωνιστήκαμε το 2011, με ένα γενικό κρητικό πρόγραμμα. Η διαφορά ήρθε όμως την επόμενη χρονιά, όταν αποφασίσαμε να καλέσουμε τους Λαϊνάκηδες, πατέρα και γιο (λαούτο, τραγούδι), μαζί με τον Μιχάλη Λουφαρδάκη (βιολί). Τα άτομα αυτά, δεκτικά στις απορίες μας και με τις γνώσεις τους μας άνοιξαν νέους δρόμους για τους κρητικούς χορούς και μας γνώρισαν σε βάθος τον καλό χορό της Κισσάμου και εν γένει τον μουσικοχορευτικό πολιτισμό της Κρήτης. Ήταν κατά κάποιον τρόπο απωθημένο, μια και η Κίσαμος είναι ο γενέθλιος τόπος του Βασίλη.» Τελειώνοντας επισημαίνει: «Οι κριτές του FDF αρέσκονται σε αυτού του είδους τις παρουσιάσεις επειδή «μας μεταφέρουν στο χωριό».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η σύντομη αυτή παρουσίαση εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι χορευτικές ομάδες στην Αμερική προετοιμάζονται και συλλέγουν το υλικό τους προκειμένου να λάβουν μέρος στο ετήσιο Διαγωνιστικό Φεστιβάλ του FDF. Σκοπός της είναι να αναλύσει το χορευτικό γεγονός που παρουσιάζεται επί σκηνής μέσω του παρασκηνίου, καθώς και να ανακαλύψει με ποιο τρόπο οι ομάδες έρχονται σε επαφή με τον ελληνικό χορευτικό πολιτισμό, που σε πρώτο επίπεδο ικανοποιεί τις ίδιες, σε δεύτερο επίπεδο εκπληροί τις αρχές της κριτικής επιτροπής του FDF που πρεσβεύει ότι οι παρουσιάσεις των ομάδων θα πρέπει να αναπαριστούν ένα θέαμα αναγνωρίσιμο στον τόπο προέλευσής του και συνεπώς θα πρέπει στηρίζεται σε αυθεντικά στοιχεία, και σε τρίτο επίπεδο (ίσως μεγαλύτερης σημασίας για τους διοργανωτές) μέσω του διαγωνισμού και τις επικοινωνίας των Ελληνοπαίδων στη διάρκεια του Φεστιβάλ, ενισχύεται και τονώνεται το θρησκευτικό αίσθημα με στόχο τη διατήρηση και ενδυνάμωση της Ορθόδοξης Χριστιανικής Θρησκείας.

Οι δύο ομάδες που επελέγησαν παρά την κοινή πορεία τους (μαθήματα, εμφανίσεις, διαγωνισμοί) διαφοροποιούνται στη μέθοδο που χρησιμοποιεί η καθεμιά στον τρόπο συλλογής του υλικού. Μοναχικός οδοιπόρος ο Βασίλης Κόντος, ο οποίος από το δικό του μεράκι και αγάπη ακολουθεί τον δύσκολο δρόμο της τεκμηρίωσης και αναζήτησης του υλικού στην πηγή. Η προσωπική και συστηματική ενασχόλησή του με την έρευνα έχει αντίκτυπο στην αισθητική των παραστάσεων που επιμελείται. Συνεπής και η Έφη Φουράκη στη δουλειά της. Επιλέγει τα σεμινάρια στα οποία είτε συμμετέχει η ίδια προκειμένου να εμπλουτίσει το ρεπερτόριό της είτε τα διοργανώνει στον δικό της χώρο. Το καλό αποτέλεσμα είναι η επιδίωξή της και για τον λόγο αυτό φροντίζει να καλέσει ανθρώπους αναγνωρισμένους στο είδος τους για να διδάξουν στην ομάδα της. Ανάμεσά τους οι Paul Giniis και Joe Graziozi, γνωστοί στους φολκλορικούς κύκλους στην Αμερική. Θα μπορούσαμε να ονομάσουμε αυτή τη μεθοδολογία «ετερόφωτη μάθηση», κατά την οποία ένας δάσκαλος με εύρος γνώσης προσπαθεί να μυήσει τον νεοφερμένο στον κόσμο του χορού μέσω της μίμησης. Η Έφη δεν περιορίζεται ωστόσο στο να πάρει το φως από αλλού χωρίς η ίδια να προβληματιστεί και να σκεφτεί το καλύτερο για την ομάδα. Η ίδια δεν δέχεται νεωτερισμούς στις παραστάσεις, καθώς δεν επιθυμεί να ξεφύγει από το μεγάλο ποτάμι της «παράδοσης».

Η διαχείριση του χορού στο παράδειγμα της Αμερικής ανατίθεται στα χέρια επιτροπής, η οποία και καθορίζει τους όρους χρήσης του πολιτισμικού αυτού φαινομένου. Οι υποψήφιοι καλούνται να υπακούσουν σε αυτούς για να τους επιτραπεί η συμμετοχή στη διαδικασία και να διακριθούν. Συνεπώς στον διαγωνισμό τα πράγματα είναι περισσότερο ασφικτικά, αφού η διαχείριση της παράδοσης απαιτεί πιστότητα, ακρίβεια, αυθεντικότητα σε μια ιδεατή μορφή, ή όπως αυτός ο χορός μεταφέρεται από τη βιβλιογραφία. Στην Αμερική η χρήση της παράδοσης είναι υπερτοπική, δηλαδή από Έλληνες της διασποράς που δεν έχουν καμιά σχέση εντοπιότητας με τους χορούς αυτούς. Συνεπώς, εδώ παρατηρείται μία ενδιαφέρουσα αντίφαση: η υπερτοπική χρήση των χορών ως σύμβολο της ελληνικότητας απαιτεί την ευλαβική διατήρηση της τοπικότητας ως γνησιότητας στο πλαίσιο της αναζήτησης του αυθεντικού.

Η μικρής έκτασης μελέτη πιστεύω ότι προσπάθησε να ρίξει φως στο Διαγωνιστικό Φεστιβάλ του FDF από τη σκοπιά των συμμετεχόντων, παρουσιάζοντας τον τρόπο που χρησιμοποιούν οι ομάδες για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του διαγωνισμού. Το κείμενο θα μπορούσε να δώσει αφορμή για περαιτέρω μελέτες σε θέματα σχέσεων της ομογένειας με τον ελληνικό παραδοσιακό χορό και τη μελέτη του, συμβάλλοντας θετικά και ουσιαστικά στο άνοιγμα διόδου ανάμεσα σε Ελλάδα και Αμερική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ervin Goffman (2006), *Η παρουσίαση του εαυτού στην καθημερινή ζωή*, Μαρία Γκόφρα (μτφρ.), Αθήνα, Αλεξάνδρεια.
- Πάυλος Κάβουρας (1996), «Το καρπάθικο γλέντι ως τελετουργία και παράσταση: μια κριτική ανθρωπολογική προσέγγιση του συμβολισμού των παραδοσιακών τελεστικών τεχνών», *Λαϊκά Δρώμενα: Παλιές Μορφές και Σύγχρονες Εκφράσεις*, Αθήνα, Υπουργείο Πολιτισμού – Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, 65-81.
- Ρένα Λουτζάκη (2001), «Συρτός χορός. Από τους μύθους στην πραγματικότητα», *Μουσική και Χορός της Κρήτης*, Χανιά, Πολιτιστικός Σύλλογος Λουσικιών, 160-206.
- Irene Loutzaki (2017), «Traditional Greek Dance and Theatre», *Choros International Dance Journal*, τ. 6 (2017), 68-84.
- Anthony Shay (2002), *Choreographic Politics, State Folk Dance Companies, Representation and Power*, Middletown, Wesleyan University Press.